Varsinais-Suomen liitto
Egentliga Finlands förbund

Asiantuntijalausunto
17.2.2026
VSLDno-2026-53

Eduskunnan hallintovaliokunta
Hav@eduskunta.fi

[Asiakirjan aihe, viite esim. pyyntöön, vastaanottajaorganisaation asianumero tms.]

Valtioneuvoston kirjelmä U 70/2025 vp – EU:n koheesiopolitiikan asetusehdotukset 2028–2034

1. Johdanto ja lausunnon kohdentuminen

Varsinais-Suomen liitto kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan hallintovaliokunnalle valtioneuvoston kirjelmästä U 70/2025 vp, joka koskee Euroopan komission ehdotuksia EU:n koheesiopolitiikan asetuksiksi ohjelmakaudelle 2028–2034.

Varsinais-Suomen liitto tarkastelee lausunnossaan erityisesti valtioneuvoston esittämiä kantoja aluekehitysrahoitukseen (Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan alueellinen yhteistyö / Interreg) sekä Euroopan sosiaalirahastoon liittyen. Lausunnossa painotetaan ehdotusten vaikutuksia aluekehitysjärjestelmään, alueelliseen elinvoimaan sekä Suomen kasvu- ja kilpailukykyedellytyksiin.

2. Yleisarvio komission ehdotuksista ja Suomen kannasta

Komission esitykset sisältävät merkittäviä rakenteellisia ja hallinnollisia muutoksia verrattuna käynnissä olevaan ohjelmakauteen 2021–2027. Erityisen keskeinen muutos on siirtymä yhteen kansalliseen ja alueelliseen kumppanuussuunnitelmaan (NRPP), joka kokoaa useita rahastoja ja politiikkalohkoja saman strategisen kehyksen alle.

Varsinais-Suomen liitto yhtyy Suomen kantaan siitä, että komission esittämät painopisteet – kilpailukyvyn vahvistaminen, turvallisuus, vähähiilisyys, kestävä kehitys sekä taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus – ovat Suomen kannalta olennaisia. Erityisesti työllisyyden, osaamisen ja elinvoiman edistäminen koheesiopolitiikan keinoin on perusteltua ja ajankohtaista.

Liitto tukee valtioneuvoston kantoja, jotka koskevat joustavuutta, tulosperusteisuuden lisäämistä, hallinnon yksinkertaistamista sekä oikeusvaltioperiaatteen huomioon ottamista.

Näiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää kuitenkin vahvaa alueellista toimeenpanokykyä ja aluelähtöistä priorisointia.

3. Budjettikehys ja rahoituksen kokonaisvaikutukset

Varsinais-Suomen liitto pitää haastavana lähtökohtana sitä, että komission ehdottama jäsenvaltiokohtainen rahoituskokonaisuus NRPP-suunnitelmassa on selvästi pienempi kuin nykyisellä ohjelmakaudella, samalla kun NRP-suunnitelman vastuulle esitetään uusia ja laajempia painopisteitä, kuten turvallisuuteen ja puolustukseen liittyviä tavoitteita.

Rahoituskehyksen joustavuus on yleisesti kannatettavaa, mutta sitä ei saa toteuttaa pitkäjänteisen kehittämisen eikä aluelähtöisyyden kustannuksella. NRP-suunnitelman tukimuotoista aluekehittämisrahoitusta ei tule kohdistaa äkillisten kriisien tai poikkeustilojen ratkaisemiseen, vaan näille toimenpiteille täytyy osoittaa jokin muu väline ja rahoitus.

Tulosperusteisten mallien käyttöönotto voi lisätä rahoituksen vaikuttavuutta silloin, kun alueet ovat mukana asettamassa niitä koskevia konkreettisia, mitattavia ja aluelähtöisiä tulostavoitteita.

Vaikka liitto ymmärtää Suomen tavoitteen hillitä EU:n budjetin kokonaistasoa ja nettomaksuosuuden kasvua, on tärkeää tunnistaa koheesiopolitiikan investointiluonne.

Aluekehitysrahoituksella tuetaan Suomessa laajasti tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa, yritysten tuottavuusinvestointeja sekä osaamis- ja oppimisympäristöjen kehittämistä. Näille toimille ei ole kansallista korvaavaa rahoitusinstrumenttia.

Jos EU:n aluekehitysrahoitusta vähennetään, vaikutukset kohdistuvat suoraan Suomen kilpailukykyyn, talouskasvuun ja alueiden kehityserojen hallintaan. Tällöin rahoitusvaje tulisi kattaa kansallisilla varoilla, mikä on julkisen talouden näkökulmasta haasteellista.

4. NRPP-malli ja alueiden rooli

Siirtymä yhteen kansalliseen ja alueelliseen kumppanuussuunnitelmaan on hallinnollisesti merkittävä uudistus. Varsinais-Suomen liitto korostaa, että uudistuksen toteutuksessa on noudatettava EU:n toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteita.

Alueiden, erityisesti maakuntien liittojen, roolia aluekehittämisen strategisina kokoajina, rahoituksen yhteensovittajina ja kumppanuuden varmistajina tulee vahvistaa. NRPP kokoaa useita politiikkalohkoja ja edellyttää paikkaperustaista priorisointia sekä integroitujen kaupunki- ja aluekehittämisstrategioiden toimeenpanoa. Tämä vastaa maakuntien liittojen nykyistä ydinosaamista osana aluekehitysjärjestelmää. Maakunnan liittojen toiminta demokraattiseen päätöksentekoon perustuvina organisaatioina on huomionarvoista myös tässä yhteydessä.

Koordinaatiovastuun epäselvyys kansallisella tasolla hidastaa valmisteluprosessin käynnistymistä tilanteessa, jossa muutoinkin valmisteluaikataulu on äärimmäisen tiukka. Siksi on tärkeää, että päätös kansallisesta koordinaatiovastuusta tehdään pikaisesti, jotta sisällöllinen valmistelu saadaan täysmittaisesti aloitettua. Suomen neuvottelukannassa tulee varmistaa selkeä vastuunjako sekä alueiden tosiasiallinen osallistuminen valmisteluun ja toimeenpanoon hallinnon subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti.

5. EAKR ja koheesiorahasto

Varsinais-Suomen liitto pitää valtioneuvoston linjausta EAKR- ja koheesiorahaston perussopimuksen mukaisesta tarkoituksesta oikeansuuntaisena. Komission esityksissä korostuvat epäsuotuisat alueet, rajaseudut, harva asutus, saaristo sekä kestävä kaupunkikehittäminen – tehtävät, joissa maakuntien liitoilla on vakiintunut ohjelmavastuu, kumppanuusverkostot ja aluetuntemus.

EU:n aluekehitysrahoitus on Suomessa keskeinen kasvua ja kilpailukykyä vahvistava instrumentti. Vaikka uusi kilpailukykyrahasto on tervetullut avaus, se ei todennäköisesti korvaa esimerkiksi EAKR:n kautta toteutettavaa pk-yrityksille ja alueellisille innovaatioekosysteemeille tärkeää TKI-toimintaa.

Liitto yhtyy Suomen kantaan siitä, että vähenevät varat on kohdennettava entistä vaikuttavammin ja tuloksellisemmin. Tämä edellyttää, että mahdollisimman suuri osuus Suomeen kohdistuvista varoista suunnataan integroituihin alueellisiin kehittämiskokonaisuuksiin kuten esimerkiksi maakunnallisiin älykkään erikoistumisen painopisteisiin. Nyt NRP-suunnitelma on pirstoutumassa useisiin ennakkoon korvamerkittyihin osiin, jolloin vaikuttavalle ja tuloksekkaalle koheesiopolitiikalle on jäämässä entistä pienempi osuus kokonaissaannosta.

6. Interreg – Euroopan alueellinen yhteistyö

Varsinais-Suomen liitto on erittäin tyytyväinen siihen, että valtioneuvosto tukee komission ehdotusta jatkaa Euroopan alueellista yhteistyötä (Interreg) jaetun hallinnon periaatteella.

Interreg-ohjelmat vastaavat suoraan alueiden kehittämistarpeisiin, ja Suomi on menestynyt niissä hyvin. Kansainvälinen yhteistyö vahvistaa osaamista, verkostoja ja vaikuttavuutta. Erityisesti Itämeren alueen yhteistyön jatkuminen on Varsinais-Suomen kannalta strategisesti merkittävää alueen elinvoiman ja kokonaisturvallisuuden näkökulmasta.

7. Euroopan sosiaalirahasto (ESR)

ESR-ehdotus laajentaa sosiaalisiin tavoitteisiin, työllisyyteen, osaamiseen ja väestörakenteen muutokseen vastaamista. Varsinais-Suomen liitto korostaa, että ESR-toimien tulee kytkeytyä tiiviisti alueellisiin työvoima-, osaamis- ja elinvoimastrategioihin.

Tämä edellyttää ESR:n integroimista osaksi aluekehityksen kokonaisuutta maakuntien liittojen johdolla. Erityisesti 14 prosentin sosiaalisen tavoitteen tulee tukea työllistymisedellytysten parantamista sekä kohdennettuja toimia esimerkiksi asunnottomuuden ehkäisyssä ja alueellisen sekä sosiaalisen segregaation purkamisessa.

8. Muut huomiot: ilmasto ja kestävyys

Varsinais-Suomen liitto yhtyy Suomen kantaan siitä, että rahoituskehyksellä tulee tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista. Samanaikaisesti rahoituksella on tärkeää vahvistaa Euroopan luonnon kantokykyä ja luonnon monimuotoisuutta. Ilmasto- ja luontotavoitteet yhdessä tukevat kestävää siirtymää ja pitkän aikavälin alueellista elinvoimaa. Jotta EU:n kunnianhimoiset ilmasto- ja ympäristötavoitteet saavutetaan, myös alueet tarvitsevat tukea hankkeisiin, joilla kehitetään innovatiivisia toimintamalleja

ja tuetaan kuntien ja alueiden vihreää siirtymää sekä esimerkiksi ennallistamisasetuksen toimeenpanoa.

9. Yhteenveto

Varsinais-Suomen liitto pitää komission koheesiopolitiikan asetusehdotuksia strategisesti merkittävinä ja katsoo, että Suomen neuvottelukannassa tulee:

- turvata alueiden vahva rooli NRPP-mallin valmistelussa ja toimeenpanossa,
- tunnistaa koheesiopolitiikan investointiluonne ja sen merkitys Suomen kasvulle,
- varmistaa EAKR-, ESR- ja Interreg-rahoituksen vaikuttava ja aluelähtöinen kohdentaminen.

Lisätietoja lausunnosta antaa tarvittaessa aluekehitysjohtaja Tarja Nuotio. puh. 040 506 3715 tai s-posti tarja.nuotio@varsinais-suomi.fi.

Varsinais-Suomen liitto
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi
02 2100 900
PL 273
20101 Turku
Y-tunnus: 0922305-9